

HU | RO

Keresés

Erdélyi arisztokrácia

Bevezető

Megsemmisítésre ítéltettek

Kovács Kiss Gyöngy

Az Anjou-Kárpit

Gróf Kornis Gabriella

„Összeszorítod a szád, mély lélegzet és mész tovább”

Bárá Bánffy Évával és Bánffy
Tamással beszélget Kiss
András

A Degenfeld család kalandos útja Svájcból Magyarországra

Gróf Degenfeld Sándor

Visszaemlékezése elhunyt férje családtörténetére és életútjára

Gróf Bethlen Miklosné

Az emberiség erkölcsi alapja a tízparancsolat

Bárá Apor Csaba

„Az ember vágya, hogy ne haljon meg”

Beszélgetés Gróf Kálnoky
Tiborral

Egy művészetkedvelő erdélyi főúr br. Bánffy Ádám (1847 – 1887)

Murádin Jenő

Az erdélyi szőlőművelés és borgazdaság úttörői

Csávossy György

Korunk 2002 December

A Degenfeld család kalandos útja Svájcból Magyarországra

Gróf Degenfeld Sándor

A Degenfeld család eredete és letelepedése Magyarországon

Svájci feljegyzések szerint a Degenfeld család Argau kantonból ered, és onnan származott át Sváborországba a 13. században, ahol a legjelentősebb főnemesi családokhoz tartozott. Szakadatlan leszármazásuk ettől az időponttól igazolt.

II. Ferdinánd császár 1625-ben Degenfeld Kristóf-Mártont, Eybach, Dürnau és Neuhaus urát, a Velencei Köztársaság alkapitányát birodalmi báróságra emelte. A birodalmi és ugyanakkor osztrák örökös tartományi grófságot Kristóf-Márton hasonnevű unokája, porosz királyi államminiszter VI. Károly császár 1716-ban Bécsben kelt oklevelével nyerte el. Ennek felesége Schonburg utolsó hercegének leánya lévén, VI. Károly császár 1716. február 16-án engedélyezte a név- és címegyesítést, amit a Schonburg család angol címeinek – Leinster hercege és Mertola grófja – átháramlása is követett.

A Degenfeld család tagjai magas állású politikusok és katonák voltak. Különösen kiténtek mint hadvezérek a törökök elleni háborúkban. Részletesen foglalkozik szerepükkel Graf Thürheim hadtörténész 1881-ben Bécsben megjelent 290 oldalas munkája.

A református ágból eredő Miksa-Kristóf (1766–1815) birodalmi tanácsos Teleki Anna grófnővel 1800-ban, a budapesti Kálvin téri templomban kötött házasságot. I. Ferenc királynak 1810-ben kelt oklevelével honfiúsított, illetve erdélyi magyar grófi rangot nyervén megalapítójává lett a család erdőszádai magyar ágzatának.

A fent nevezett Degenfeld Miksa vásárolta meg 1810-ben a Hunyadiaktól az erdőszádai

**Tallózás az éjszaka
kűszöbén**

Boka László

Naplóm (részletek)

Váradi Aranka

**„Erdélyt nem lehet
elfelejteni”**

Wass Albert

TOLL**Magdolna**

Hajdú Farkas-Zoltán

HISTÓRIA**Mi a történelem, hogyan és
miért mondjuk el a múltbeli
eseményeket?**

Romsics Ignác

**A bethleni Bethlenek
birtokmegosztó levele
1716-ból**

Bicsok Zoltán

MŰ ÉS VILÁGA**Egy tiszta lap teleírása**

Szántai János

TÉKA**Helyszíni közvetítés
Jasznaja Poljanából**

Vallasek Júlia

**A Szabadegyetem
professzora**

Kántor Lajos

**„Én már láttam azt a másik
fajta embert, amelyiket
úrnak neveznek”**

Virginás Andrea

Olvasószolgálat

birtokot a hozzá tartozó szerény kastéllyal együtt. Rákóczi Ferenc 1711-ben innen keltezett egy levelet, amiből arra lehet következtetni, hogy Erdőszáda Rákóczi-birtok is volt.

Csodálatos véletlen folytán Báró Felix von Hornstein-Orsenhausen birtokában megmaradt egy levél, amelyet Degenfeld Miksa írt Erdőszádáról barátjának, Báró Bernhard von Hornstein-Bussmannshausennak Németországba 1814. május 1-jei keltezéssel.

Engedtessek meg, hogy annak egy részét, magyar fordításban, az alábbiakban lemásoljam, mert jellemző arra a nehéz életre, amellyel az első generációnak magyar földön meg kellett küzdenie.

„Ismered-e még ezt a kézírást, kedves Barátom, és megenged-e, hogy ilyen hosszú idő után Nálad bekopogjak?”

Milyen régóta nem láttuk egymást, milyen nagy távolság választ el bennünket, és sajnós milyen kicsi a remény, hogy ismét láthassuk egymást. Miután a Német-római Szent Birodalom felbomlása után a szerencsétlen birodalmi tanácsosokat a világ minden részébe szétszórták, még néhány évig Bécsben, csendben és magányosan, de mégis vidáman éltem.

1809-ben is, amiről talán hallottál, amikor is a hadsereggel egy kis expedíciót csináltam, de Ambergnél tovább nem jutottam. Amikor ennek a szerencsétlen háborúnak vége volt, és minden remény szertefoszlott a francia uralom ellenében fennmaradni, összecsomagoltam kevés holmimat, és ideköltöztem egy birtokra, amelyet még a »Banko-cédulák« teljes elértéktelenedése előtt vásároltam meg.

Itt lakom 1810 óta, mint valóságos vidéki gazda.

Birtokomnak gyönyörű fekvése van egy hegy tetején. Lent a Szamos folyó, amelyet a mi »Nílusunknak« nevezünk, előnti rendszeresen földjeimet termékeny iszappal, és ezért azokat sohasem kell trágyázni. Azokat minden évben kukoricával (Malay), másképpen mondva törökbúzával vetjük be, ami itt a fő termék. Azonkívül szép búzát és nehéz zabot termelünk.

Nem panaszkodhatunk a természet miatt, jól bánik velünk, de termékeit nem tudjuk úgy hasznosítani, ahogyan szeretnénk. Hiány van szorgalmas, iparúzó emberekben, kereskedelemben és fejlődésben. Úgy élünk itt, mint a világ végén, és rossz idő esetén az utak olyan feneketlenül sárosak, hogy a levélposta 4–5 hétig kimarad. A kezdet nekem különösen nehéz volt. Idegen volt nekem mindkét nyelv, a magyar és az oláh, amelyek itt egyformán nélkülözhetetlenek, valamint a körülmények, amelyek annyira eltérőek a mi németországi körülményeinktől.

Egy olyan helyre kerültem, ahol csak a legszűkösebb lakást találtam, és minden mást csak kimondhatatlan fáradtsággal és megerőltetéssel lehet beszerezni. Mindenben vég nélküli nehézségek mutatkoznak, és az élet megszokott kényelméről és örömről le kell mondanunk. Személyes tapasztalatra van szükség ahhoz, hogy az ezzel kapcsolatos nélkülözésekről valóságos képet alkothassunk magunknak. Szükség törvényt bont, türelem és állhatatosság által sikerül sok mindent részben elviselni, részben megoldani.

Most már az itteni fogalmak és szükségletek szerint egészen túrhető gazda lettem. Én, aki

Lépcső/ház
Számunk szerzői

Folyóirat
Főoldal

otthon egy téglát sem raktam a másikra, itt a szolgálati lakások és istállók felépítése után most magamnak és családomnak nagy lakóház építésébe kezdtem. Az építkezések, amelyek végét talán meg sem érem, és a mezőgazdaság teljesen lefoglalnak, unatkozásra nincs idő.

Feleségem és gyermekeim vigaszom és örömöm. Az előbbi hűséges élettársam, aki őszintén osztozik velem örömben és bánatban. Ottó, akire talán emlékszel, nemsokára tizenhárom éves lesz, szorgalmasan és könnyen tanul, és nagyon becsületes fiú. Kicsi szeretett Konrádunk helyett, akit sohasem fogok elfelejteni, most egy kicsi hároméves kópé növekedik, aki Imre névre hallgat. Néhány nappal ezelőtt született ismét egy fiam, akit Pálnak kereszteltünk.” Stb. stb.

Degenfeld Miksa 1815-ben váratlanul meghalt. Felesége, Teleki Anna fejezte be az új empire stílusú kastély építését 1820 körül. Ebből a házasságból három fiú született: Ottó, Imre és Pál. Mindhárom teljesen elmagyarosodott, hívei voltak az 1848–49-es szabadságharcnak, és ebben az időben főispánok voltak. Ottó Kolozsváron, Imre Szabolcsban és Pál Szatmárban. Imrét halálra ítélték, és sokáig bujdosott, míg Ferenc József megkegyelmezett neki.

A kastély északi oldala a Szamos völgyére nézett, háttérben a Gutin-hegység nyúlványai voltak láthatók. Erdőszáda és a Szamos irányában óriási park terült el sok értékes, öreg díszfával. Kétségtelen, hogy a Degenfeld-kastélyok közül az erdőszádai fekvése volt a legszebb. 1944–45-ben a falusiak csakúgy széthordták a régi kastélyt, mint a melléképületeket. Ma fű veri fel ezt a csodálatos helyet, csak egy ártézi kút nyomaiból lehet következtetni a kastély fekvésére. Ebben a kastélyban laktam szüleimmel és testvéreimmel együtt 1944 szeptemberéig.

Kötődés a református egyházhoz

A Degenfeld család magyarországi ágára talán a legjellemzőbb volt szoros kapcsolata a református egyházzal. A család minden tagja sokat áldozott református célokra (templom, lelkészlakás, iskola stb.) mindazokban a vármegyékben, ahol birtokaik voltak. Nevezetesen Szatmár, Szilágy, Bihar, Hajdú, Szabolcs, Pest és Nógrád vármegyében. Kiemelkedő szerepet játszottak a református egyház életében mint egyházkerületi főgondnokok. Talán a legmarkánsabb és legtehetségesebb személyiség a bevándorolt Miksának másodszülött fia, Imre (1810–1883) volt. Az 1850-es években szavaival lelkesített, példájával hatott a református egyház számára nehéz időkben. Áldozatkészsége és a törvényes szabadság mellett való bátor kiállása annyira megszerezte számára a közbizalmat, hogy 1859-ben a Tiszántúli Egyházkerület főgondnoki székébe ültette őt, ahol fenyegető veszélyek között is megállta helyét.

Hetvenhárom éves korában váratlanul beteg lett (vérmérgezés, mely ma könnyen gyógyítható), a Bécsből hívott Billroth professzor sem tudott segíteni rajta. Betegágát a budapesti Sándor utcai palotájában gyermekei és unokái állták körül. Vejét, Tisza Kálmán miniszterelnököt sietve hívták a főrendi ház üléséről. Egy óra múlva kilehelte lelkét. Holttestét Téglásra szállították, hol kegyelettel szeretett neje mellett kívánta végső álmát aludni.

Másik kimagasló alakja a református egyházi életnek Ottó fia, gróf Degenfeld József (1847–1927) volt, Hajdú megye főispánja a 20. század elején. Mint a Tiszántúli Református Egyházkerület főgondnoka maradandó érdemeket szerzett. Ünnepeles keretek között temették 1927. július 16-án Debrecenben. A Református Kollégium dísztermében volt felravatalozva, majd díszmenetben vitték át a koporsót a Nagytemplomhoz, és a keleti bejáróban katafalkra helyezték.

Pontosan 3 órakor érkezett meg Horthy Miklós kormányzó, akit a templom főbejáratánál Pesthy Pál igazságügy-miniszter, Hadházy Zsigmond főispán, Baltazár Dezső tiszántúli kerületi püspök, Ravasz László dunamelléki püspök és Soltész Elemér tábori püspök fogadott. A kormányzó az Úrasztala előtt foglalt helyet.

Ravasz László mondott gyászbeszédet. Ebből a továbbiakban néhány jellemző mondatot szeretnék idézni:

„Egyszerűsége nem cinizmus volt, nem is sztoicizmus, hanem láthatatlan erő: a magyar kálvinista puritanizmusa.

Úr akart lenni anyagi javak fölött, nem akart rabul esni a világ hiúságainak, idegen volt tőle a világ minden szépsége és csábítása – fölötte állt a gazdagságnak, és ezért fölötte állhatott a szegénységnek is.

Olyan hadvezér akart lenni, akit nem formaruhájáról ismernek föl, hanem erejéről, gondolkozásáról, hadvezéri lelkületéről és hadvezéri tényeiről. Ki mert volna vele pajtáskodni, ki akarta volna neki a legelső embereknek kijáró tiszteletet meg nem adni?”

Gróf Degenfeld Pál (1871–1952), Imre unokája, immár harmadik tagja a Degenfeld családnak, aki a Tiszántúli Református Egyházkerület főgondnokaként szolgálta egyházát. Éppolyan puritán, önzetlen és hozzáértő személyiség volt, mint elődei. Téglási és baktalórántházi birtokai vezetésével szerzett gazdasági ismeretei megkönnyítették számára az egyházkerület és a kollégium anyagi ügyeinek intézését az 1930-as évek válságában.

Ha nem is olyan prominens, de szintén elkötelezett híve volt a református egyháznak apám, Degenfeld Miksa (1884–1983), a bevándorolt Miksa legkisebb fiának, Degenfeld Pálnak (1814–1880) unokája.

A két világháború között Szatmár és Szilágy megyében, mindazon falvakban, ahol birtokaink voltak, a református templomok és iskolák karbantartását faanyaggal és pénzzel támogatta. Különösen jellemző erre a korszakra, hogy magyar elemi iskolát csak ott engedélyeztek, ahol legalább húsz magyar gyermek volt. Erdőszádán, román falu lévén, ez nem volt lehetséges. Apám pragmatikus módszere az volt, hogy hirdetést tett közzé, amelyben sokgyermekes alkalmazottakat keresett. Így összejött a szükséges húsz tanuló, de az anyagiakról is kellett gondoskodni. Mi adtuk az épületet, mi fizettük a tanítónőt, aki nálunk ingyen lakott, evett stb. Ez viszont azt is lehetővé tette, hogy mi, gyermekek helyben végezhettük az elemi osztályokat, és délutánonként Ferenczy Irén tanítónő külön is foglalkozott velünk. Ez a jó alap a későbbiekben megkönnyítette a továbbtanulást.

Református templom nem volt Erdőszádán, Oláh Sándor lekipasztort a nagy egyházi

ünnepek alkalmával lovas kocsin kihozattuk Nagybányáról, és ő az iskola tantermében úrvacsorával egybekötött istentiszteletet tartott. Utána ebédvendégünk volt a kastélyban.

Gyerekkor – életkörülmények Erdőszádán. Teleki Pál miniszterelnökkel kapcsolatos emlékek

Az egyházi vonatkozások után rátérek saját életem elmesélésére. Ezek már nem hallott, hanem megélt események.

1922. június 12-én születtem Kolozsváron. Születésem után anyám visszautazott Erdőszádára, ahol állandó lakhelyünk volt.

Fiatalságom első éveiben nem realizáltam azt a tragédiát, amely a trianoni diktátum révén hazánkat és családomat érte. Gyerekkorom Erdőszádán gondtalan volt, jóllehet sohasem éltünk olyan luxusban, mint a dunántúli arisztokrácia nagy része.

Talán nem érdektelen erről a lényegében egyhangú falusi életről beszélnem, mely nekünk több örömet okozott, mint a mai fiataloknak a sok utazás, a televízió és az állandó sietség. Nekünk több időnk jutott olvasásra, szemlélődésre és elmélyülésre.

Sajnos 1945 után városi lakos lettem, de nem tudtam elfelejteni a természet varázsát, a madárhangok koncertjét, az erdei virágok gazdagságát és az erdők változatos vadállományát. Ezért törekedtem arra az emigrációban, hogy vadászati alkalmakat keresve visszaálmodjam azt a környezetet, amely generációkon keresztül meghatározta életünket.

A partiumi társadalmi élet nem volt olyan szórakoztató, mint a Marosvásárhelyen és környékén élő, aránylag szegényebb földbirtokosok élete. Csupán néhány családdal tartottunk kapcsolatot. Így Teleki László Gyulával (Loló bácsi) és feleségével, báró Wesselényi Helénával, aki a Görcsönben élő Wesselényi István testvére volt. Szép kastélyban laktak Kővárhosszúfaluban, kb. 12 km távolságra tőlünk, gyönyörű antik bútorok között. Gyakran láttuk egymást. Az ottani uzsonnák különösen elegánsak voltak, a formáságokra ugyanis sokat adtak.

Baráti kapcsolatok fűztek a báró Blomberg családhoz, amely az Erdőszádától 10 km-re fekvő Gardánfalván lakott, és csak 1800 körül került házasság révén Magyarországra. A német vér itt is a nagy takarékoságban mutatkozott. Ez a mondóka járta: gardánfalvi fősvény báró, kerüli az útonálló.

Gyakorlatilag a téli vadászatok voltak azok, amelyek évenként megismétlődtek, és a baráti családokat összehozták. Már akkor szenvedélyes vadász voltam, és nagyon élveztem, ha apámmal és Pál öcsémmel együtt meghívtak Gardánba, Görcsönbe vagy Zsibóra vadászni. Természetesen ezeket a családokat mi is meghívtuk az Erdőszádán és Hadadon rendezett vadászatainkra. A vendégek nálunk háltak. A vacsora kiadós volt, és kesztyűs inas szolgált fel a nagy ebédlőben.

Említésre méltó még, hogy fával fűtöttünk, és petróleumlámpával világítottunk.

Gróf Teleki Pál miniszterelnöknek, anyám, Teleki Erzsébet (1896–1981) nagybátyjának Erdőszádától kb. 10 km-re, Pribékfalván Trianon után csupán kb. 100 kataszteri hold szántó és egy kastély maradt meg egy szép park közepén. Teleki Pál Magyarországra optált, és ott közéleti szerepet játszott. Az 1930-as években, amikor egyetemi tanár volt, nyaranta néhány hetet Pribékfalván töltött, és szinte hetente láttuk egymást. Egyszer mi mentünk át kocsival vagy autóval, máskor ő jött át bérautóval, amit ottléte idejére Szatmáron bérelt, sofőrrel együtt.

A felnőttek beszélgetéseit mindig nagy figyelemmel hallgattam, főleg politikai vonatkozásban, ami különösen érdekelt. Már akkor tisztában voltam a nemzetiszocializmus embertelen világnézetével, és így a hitlerizmus nem fertőzött meg, mint a német eredetű családok nagy részét. Teleki Pál rendkívül szeretetreméltó egyéniség volt, és velünk, gyermekekkel is szóba állt. Tanári és cserkészti tevékenysége miatt különösen közel állt hozzá a fiatalság.

Emlékezetem szerint ezek a találkozások mind Pribékfalván, mind Erdőszádán egyszerű ozsonya (uzsonna) keretében zajlottak le, amelyre a vidéki életben a személyzet mindig fel volt készülve. Telefon nem volt, az érkezést nem lehetett bejelenteni. Az került az asztalra, ami otthon termett vagy előállítható volt: tea, pirítós kenyér, vaj, méz, gyümölcsíz, sonka, házi kolbász stb. Akkoriban paprika vagy paradicsom nem volt divat.

Nagy élmény volt számomra, amikor Teleki Pál miniszterelnök a magyar honvédség 1940. szeptemberi kolozsvári bevonulása alkalmával dédanyám, özv. báró Bánffy Ernőné sz. gróf Esterházy Cécile Egyetem utca 8. alatti házában lakott, ahol én is laktam. Teleki Ernő nagybátyám bocsátotta rendelkezésére szép antik bútorokkal berendezett, utcára néző balkonos szobáját. A magyar csapatok hivatalos fogadása Kolozsvár főterén nagyon felemelő volt, képei közismertek.

Teleki Pált reggelenként első útja a szemközi piarista templomba vezette, ahol misén vett részt. Utána visszajött szobájába, ahol tálcán kapta reggelijét (a reggelin én is részt vehettem). Majd elment a városházára Észak-Erdély visszacsatolásával kapcsolatos problémákról tárgyalni. Szigorú utasítást adott az új magyar adminisztrációnak, hogy a románokkal jól bánjon, hátrányos megkülönböztetésben ne részesítse. Ennek a szobának az a történelmi érdekessége, hogy itt dőlt el, kik lesznek behíva a magyar parlamentbe képviselőnek, mert a háború miatt választásokra nem volt mód. A személyek előzetes kiválasztásában nagy szerepe volt Teleki Ernő nagybátyámnak. Ugyancsak itt döntöttek az új főispá-nok kinevezéséről. Emlékszem, hogy báró Bánffy Dániel földművelésügyi miniszterre történő kinevezését is itt határozták el. Ez „Dani bácsit” oly mértékig felizgatta, hogy átment Cécile dédanyámhoz, és keservesen panaszkodott. Emlékezetem szerint ekkor láttam Teleki Pált utoljára. 1941. április 3-án lett öngyilkos.

Gazdasági helyzetünk Trianon után

Gazdasági vonatkozásban 1918 után az erdélyi földbirtokosok nagyon nehéz helyzetbe

kerültek. A román agrárreform végrehajtása évekig tartott, azon sok ügyvéd meggazdagodott.

A megvesztegetéseken alapuló új közigazgatást megérteni, ehhez alkalmazkodni az Osztrák–Magyar Monarchia korrekt világában felnőtt úri osztálynak nagyon nehezebbé esett.

A praktikusán gondolkozó német eredetű családoknak ez könnyebben ment. Mind a gróf Stubenberg családnak Székelyhídon, mind a mi családunknak sokkal több szántót, erdőt stb. sikerült az agrárreform karmaitól megmenteni, mint a tiszta magyar családoknak. A Szatmár és Szilágy vármegye területén, számtalan falu határában elterülő birtokainkból mindenütt visszamaradt néhány száz kataszteri hold racionális megművelése azonban sajnos majdnem lehetetlen volt. Örültünk, ha a földművelés és az állattenyésztés legalább a költségeket fedezte.

Megélhetésünk alapja a kiterjedt erdőségek hozama volt. Különösen az erdőszádai közel kétszáz éves kiváló minőségű tölgyeknek volt magas ára. A különböző szatmári fűrészüzemek versengtek azért, hogy faanyagunkat megkaphassák. Apám ezt a körülményt ügyesen kihasználta. Mint tizenöt éves fiú már jelen voltam az alkudozásoknál, és így korán megismertem a piac mechanizmusát.

Saját erdőmérnökünk Hadadon lakott, és onnan irányította a különböző erdőkben esedékes munkálatokat erdészeti üzemtervek alapján. Adminisztrációnk a mai korban is megállná helyét.

Talán nem érdektelen az olvasó számára, ha néhány számszerű adatot is feljegyzek arról a vagyonról, amelyet 1944 őszén elvesztettünk. Ez kb. egyharmada volt annak, amit az első világháború előtt birtokoltunk. Összesen kb. 4500 hektár. Ebből 2600 ha erdő, a többi szántó, rét, legelő, gyümölcsös, szőlő, park stb. A következő falvak határában terültek el: Erdőszáda, Szamoscikó, Hadad, Hadadnadasd, Bogdánd, Szilágykerked, Kusaly, Érszentkirály, Krasznamihályfalva és Érmindszent. Megjegyzendő, hogy a szilágysági birtokok nagy része apai nagyanyám, báró Wesselényi Teréz révén került a Degenfeld család birtokába.

Kastélyunk volt Erdőszádán és Hadadon, úrilak Szamoscikón. Azonkívül a szükséges gazdasági épületek mellett tisztartói és erdészeti lakóházakkal is rendelkezünk. Városi bérházaink voltak Nagybányán és Kolozsvárt.

Középiskola – egyetem. Többnyelvű nevelés. Házitanítók szerepe. Olvasás – könyvtár

A középiskola legnagyobb részét mint magántanuló végeztem. A házitanítókkal való tanulás sokkal intenzívebb volt, a nyilvános iskolákban aránylag ritkán került sor az anyag kikérdezésére. Korrepetitoraink többnyire kolozsvári egyetemisták voltak, akik öcsémet és engemet naponta kikérdeztek, számtani és írásbeli feladatok megoldására kényszerítettek.

Az akkori román törvények nem engedték meg, hogy a kolozsvári Református

Kollégiumban vizsgázzunk. Erre csak a nagyváradi Gojdu Líceum magyar tagozatán volt lehetőség. Évente kétszer volt vizsga (januárban és júniusban), a kötelező román nyelvű tantárgyak miatt (történelem, földrajz és irodalom) rendkívül nehéz volt megfelelni. Az 1940–42. években már rendes tanulója lettem a kolozsvári Református Kollégiumnak a Farkas utcában. 1942-ben érettségiztem tiszta jeles eredménnyel.

Az arisztokrata családoknál régi hagyomány volt a gyermekek többnyelvű nevelése. Tízéves korig németül, franciául és angolul kellett beszélniük. Csak a gyermeki agy tudja hallomásból a szavakat, a mondatokat és a megfelelő hangsúlyt rögzíteni. Ehhez külföldről hozott házitánitók voltak szükségesek, akik a gyermekekkel együtt játszottak, sportoltak, kirándultak, étkeztek stb. Mi is jól megtanultunk németül és franciául, de csak rosszul angolul, mert a háború miatt megfelelő tanerőket nem kaptunk. Azonkívül természetes követelmény volt az ország nyelvének az elsajátítása. Én ma is tökéletesen beszélek és írok románul.

A mai generációhoz viszonyítva sokkal többet olvastunk életkorunknak megfelelő műveket. Súlypont a francia irodalom volt (Victor Hugo, Dumas stb.), a tanerők sokszor felolvastak nekünk, hogy a helyes hangsúly állandóan a fülünkbe csengjen.

Körülbelül tizenöt éves koromtól kezdve a politika és a közgazdaság érdekelt a legjobban. A 19. századi reformkor műveit (pl Széchenyitől a *Hitel*, a *Világ*, a *Stádium*) éppoly lelkesedéssel faltam, mint az 1940-es években megjelent filozofikus vonatkozású könyveit Ortega y Gassetnek vagy Wilhelm Röpke-nek.

A kastélyok mindig kultúrahordozók is voltak. A földbirtokosok évszáza-dokon át gyűjtötték és megőrizték a könyveket, amelyek a könyvtárszoba polcain porosodtak. Azok elolvasására a háziúrnak rendszerint sem ideje, sem felkészültsége nem volt. Ki tudott olyan jól görögül vagy latinul, hogy mindezt megértette volna?

A Wesselényiektől örökölt hadadi kastélyban kb. 3000 kötet régi, bőrkötéses könyv volt. Azokat a falusiak 1944 őszén széthordták, Jakó Zsigmond professzor 1945-ben néhányat összeszedett, nekem is visszaajándékoztak a falusiak néhány példányt. Például *L'art de la guerre de Nicolas Macchiavel, citoyen et secretaire de Florence, Paris MDCLXIV* francia nyelven.

A németországi kastélyoknak is van könyvtárszobájuk, igen gazdag tartalommal. Mivel a bombázások legfőképpen a városokat érték, ezek a faluhelyen megmaradt ősi, részben kéziratos könyvek nagy kultúrtörténeti értéket képviselnek.

1937-ben apám nőtlen unokatestvére, Degenfeld Pál (1871–1952) a téglási (Hajdú megye) és a baktalórántházi (Szabolcs megye) kastélyok és birtokok általános örökösévé tett meg. Az ő kívánsága volt, hogy mezőgazdasági végzettséget szerezzenek.

Így iratkoztam be 1942-ben Budapesten a József Nádor Műegyetem Mezőgazdasági Karára. Ott 1944 nyaráig az első két év esedékes vizsgáit lettem és hazautaztam Erdőszádára.

A menekülés, majd a pesti ostrom után visszatértem Kolozsvárra, ahol a Bolyai Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán 1946-ban szakképesítő oklevelet

szereztem *cum laude* minősítéssel. Differenciális vizsgák letételével a közgazdasági fakultásra iratkoztam be. A Bolyain még részben a régi tanárok tanítottak, Rajty professzornak köszönhetem alapos könyvelési és mérlegtani ismereteimet, amelyek a németországi újrakezdést megkönnyítették.

Menekülés – pesti ostrom

1944 nyara mindnyájunk számára nagyon szomorú volt. Búcsúztunk mindattól, ami addig nekünk kedves és meghitt volt. A parkban és az erdőben sétálva még egyszer gyönyörködtünk a természet szépségeiben, és valahogy nem tudtuk elképzelni, hogy mindennek vége lesz. Tudtuk, hogy a háborút elvesztettük, a szovjet hadsereg kíméletlenségéről meg voltunk győződve, mégis valahogy csodában reménykedtünk.

1944 augusztusában meglátogattuk gróf Bánffy Miklóst Bonchidán, aki gyönyörű kastélyában békebeli ozsonyával fogadott. Sétáltunk a szép parkban, és apámmal botanizáltak, mintha nem szakadék szélén állnánk. Ő nálunk sokkal okosabb ember volt, mégsem tudta elképzelni, hogy mindennek vége van. Vagy csak színészkedett? Menekülését nem szervezte meg, végül is mindent otthagyt, feleségével és leányával együtt egy kis autón menekült Budapestre.

Ennek a szomorú nyárnak a hangulatát jól érzékelteti az a levél, amit jó barátomnak, Tomcsányi Pálnak, Tomcsányi Vilmos Pál, Kárpátalja kormányzói biztosa fiának Vásárosnaményra írtam. Ez a levél csodálatos módon túlélte a háborút, és Tomcsányi Pál lomjai között Budapesten fennmaradt. Tomcsányi Pál jelenleg professzor, és a Tudományos Akadémia tagja, sok tudományos könyv szerzője, Johannita lovagtársam. Ő bocsátotta rendelkezésemre az eredeti levelet, amely kortörténeti dokumentum. Engedtesse meg, hogy annak teljes szövegét az alábbiakban közöljem.

Erdőszáda, 944. VII 12.

Kedves Pali,

Nagyon örültem, hogy végre megszólaltál –, legalább látom, hogy jó egészségben vagy, és a külvilág zavaros eseményei sem tudták megváltoztatni meditáló természetedet, hanem még inkább tudományos bűvárkodásra ösztökélnek. Ezt nem tudom eléggé helyeselni, és irigyellek is, hogy e ronda világból olyan sikeresen ki tudsz kapcsolódni és átlépni egy sokkal szebb, érdekesebb, felemelőbb világba: a szellem és a lélek birodalmába. Még én is, megrögzött üzletező és anyagi alak, sokat olvasok és elmélkedem, aminek eredménye az, hogy irtózatossá mélység

szélére jutok. Lehet, hogy hülye vagyok, de a mai káoszról nem látok megnyugtatónak nevezhető kiutat. Ezt nemcsak a politikai eseményekre mondom, hanem sokkal inkább a lelki összevisszaságra. Hol van az a norma, az az életelv, amelyre életünket felépíthetnénk, amely lelkünket betölthetné? Minden, amit idáig jónak, megingathatatlanak tartottunk, kezd inogni és porba hullani. Keresztyén vallás, családi élet szentsége, a tulajdonból eredő munkakedv mind korszerűtlennek és helytelennek vannak bélyegezve. De ezek helyett mit fog hozni a holnap? Jobb lesz-e az – amit nem hiszek – vagy rosszabb? Valószínű, hogy a „jó” és „rossz” subjectiv fogalmakkal nem lesz meghatározható, csak egy bizonyos: más lesz! De milyen lesz ez a más? Erre szeretnék feleletet. Attól félek azonban, a mi generációnknak az átalakulás okozta szenvedés jut csupán osztályrészül, és legfeljebb utódaink találják meg életük célját. – Figyelmedbe ajánlom Ortega y Gasset egyik rém érdekes munkáját: „Das Wesen Geschichtlicher Krisen”, melyben korunkat irtózatosságot átalakulás korának nevezi, és pedig az 1600 körül megkezdődött korszak utolsó véres felvonásának. Amit tehát most élünk, az még mind a régihez tartozik, a nemz. szocializmus és kommunizmus is csak próbálkozás ebben a szörnyű összeomlásban, de még nem az új irány. Borzalmas, ami előttünk áll, de érdekes is. Magamban már sok mindennel leszámoltam, ami a múlté, és igyekszem legalább lelkileg felkészülni a jövőre. A képzeletnél azonban sokkal keserűbb lesz a valóság – de csüggedni azért nem csüggedek, mert egy dolog mindig megmarad: a remény. És miért ne szegezhetnénk szemünket a pesszimizmus sűrű ködfátyolán keresztül éppen erre a kicsiny reménysugárra? Már nagyobb katasztrófákat is átélt a világ, bizton hiszem, hogy ezt is átéljük.

Ami most pillanatnyilag érdekel: a júl. végi bevonulás és az addig rendelkezésemre álló kevés szabad idő. Igyekszem azt kellemesen tölteni, amennyire lehet. Holnap Kolozsvárra megyek, uniformis dologban és kis szórakozási szándékkal. Hétfőn már valószínűleg hazajövök, mert Papa azt akarja, hogy az utolsó napokat itthon töltsöm. Ugyanez az oka annak is, hogy kedves meghívásodnak sem tehetek eleget, mindenesetre sok hálás köszönetet küldök érte. Téged sem merlek hívni, mert tudom, hogy milyen nagy vállalkozás ma az utazás, és az idő is már rövid. Nem adtam azonban fel a reményt, hogy előbb-utóbb látni foglak – majd katonamundérban. Ha addig nem leszek egészen tökkelütött – megbeszélhetjük a világ eseményeit.

Figyelmeztetlek, hogy megszokott realitásom még nem hagyott el, és gyakorlatban is készülődöm, illetőleg készülődésre ösztökélem a családot (ruha előreküldés stb.). Te se légy lusta vagy nemtörődöm!

Nagyon hosszúra nyúlt levelem, pedig már késő van, és még nem pakoltam. Búcsúznom kell tehát Tőled egy szívből jövő jóéjszakával.

Ölel barátod

Sándor

U.i. Ha Bélának, Tomnak, Nicolasnak írsz, üdvözöld őket nevemben.

Katonai uniformisom elkészült, de szerencsére azt nem kellett felvennem. Apám kieszközölte Dálnoki Veress Lajos kolozsvári hadtestparancsnoknál, hogy egyetemi tanulmányaim folytatása céljából felmentést kapjak. Így egy veszített háború végén a biztos halált vagy a szibériai deportálást elkerültem. Isten segítő kezét hosszú életem folyamán sokszor tapasztaltam, ez készítetett arra, hogy adósságomat felebarátaim szolgálatával, a gyengék és betegek megsegítésével próbáljam törleszteni.

Pál öcsém 1944. szeptember elején német katonai teherautón hagyta el Erdőszádát, mi a hónap közepén, egy szatmári taxi segítségével, minimális csomaggal utaztunk Budapestre. Budán, a Gellérthegy oldalán, egy villában húzódtunk meg, amelynek még rendes pincéje sem volt. Az alagsorban túléltünk, a villát összelőtték. Anni húgomat a szenespincében nyakig beástuk, így az oroszok erőszakoskodását elkerülte. A jajveszékkelő asszonyok sikoltásától visszhangzott az éjszaka. A szomszéd villában az oroszok a báró Blanckenstein szülőket lelőtték, öt árva gyerek túlélte ezt a tragédiát.

Amikor egy kicsit megnyugodott a helyzet, kimentem élelmiszert keresni. Egy orosz járőr elfogott, és egy civilekből álló menetoszlopba besorolt. Hallomásból tudtam, hogyha az ember egy sokemeletes házba beszalad, az orosz nem követi, hanem az utcáról fog egy következő szerencsétlent, hogy a létszáma meglegyen. Ezt tettem én is, reszketve bújtam el a lépcsőházban, és egy ideig vártam. Aztán óvatosan kimerészkedtem, és visszaértem romos villánkba.

1945 tavaszán megindultak a tehervonatok Romániába, így kerültem vissza szüleimmel és testvéreimmel együtt Kolozsvárra. Ott a már említett dédanyámnál, báró Bánffy Ernőné sz. gróf Esterházy Cécile Egyetem utcai házában kaptunk lakhatási lehetőséget. Neki még megvolt a szakácsnéja, egész Erdély tele volt élelemmel, amikor Nyugat-Európa már éhezett.

Őszintén szólva sem Pál öcsém, sem én nem akartunk Budapestről hazatérni, mert a jövőt pesszimistán ítéltük meg. Apám már hatvanéves volt, azt remélte, hogy az ígért 100 hold és a még meglévő városi házak valahogy biztosítani fogják a túlélést. 1946-ban még elhagyhattam volna Romániát, de nem volt szívem küzdeni nem tudó szüleimet elhagyni. A határok rövidesen bezárultak, és csak 1964-ben sikerült kivándorolnunk Németországba.

Házasság, lakásviszonyok, kitelepítés

1945-ben megismerkedtem Bethlen Ágnessel, gróf Bethlen Béla volt főispán és Észak-Erdély hadműveleti kormánybiztosa (1888–1979) legkisebbik leányával. Rendkívül csinos lévén, „meglátni és megszeretni egy perc műve volt”. 1948-ban házasodtunk össze, megfelelő ruhánk sem volt, hogy templomban esküdhessünk. Akkoriban még megvolt dédanyámnak az Egyetem utcában az a szép balkonos szobája, amelyben annak idején Teleki Pál miniszterelnök is lakott. Itt esketett össze Deák Ferenc monostori református lelkész. Tanúink voltak Bethlen György, az Erdélyi Párt volt elnöke és nagybátyám, Teleki Ernő.

Első lakásunk szintén ennek a háznak az udvari részében volt. De a dicsőség nem tartott sokáig. 1949 tavaszán néhány perc leforgása alatt szüleimet katonaság segítségével kilakoltatták. Csak a legszükségesebb ruhaneműt vihették magukkal. A város mellett fekvő elhagyott cigánykunyhóba akarták őket kitelepíteni. Végül is sok könyörgés után megengedték, hogy egyelőre egy volt alkalmazottunk állomás melletti kis lakásában húzódjanak meg. Azok átadták a hálószobát, és a konyhába költöztek.

1950 tavaszán sikerült az Alverna utcában, a város szélén, egy romos ház egyetlen szobájára (16 m²) és a hozzá tartozó kamrára kiutalást kapni. A ház bejárata a tulajdonoshoz vezetett, aki közösködni nem akart. A külön bejárat egyetlen megoldása volt a balkon korlátját elfúrászelni és egy kis falépcső segítségével bejáratot létesíteni. A falon tátongó nagy repedést kőművessel megjavítottuk. A balkonnajtón kívül egyetlen ablak volt. Mindenütt húzott, a gázfűtés segítette őket át a hideg teleken. Gyorsfőzővel lehetett valahogy főzni. A kert végében volt a falusi WC, a vizet a bejárati kapunál lévő vízcsapból hozták. Amikor ez a lakcím lett a hatóságilag jóváhagyott kényszerlakhelye szüleimnek (domiciliu obligator), szinte örültek, hogy a megszokott Kolozsvárt nem kellett elhagyniok. Itt laktak egészen 1960-ig, amikor is számtalan kivándorlási kérvény elutasítása után végül engedélyezték az ország elhagyását. Münchenben telepedtek le, anyám 1981-ben, apám 1983-ban halt meg.

Reám akkor a kitelepítés nem vonatkozott, de az Egyetem utcai volt házunk lakásában nem jól éreztem magam. Sikerült egy önként nyélbe ütött cserével a Rákóczi negyedbe, a Vlahuþã utcába, egy magánháza költözni. Itt volt egy 20 négyzetméteres szobánk, saját vécénk, amelyet mosdásra is használtunk, és közös konyhánk volt a háziasszonnyal, aki feleségemnek sokat kellemetlenkedett. Férje vezető állású építész volt, természetesen kommunista párttag.

Letartóztatás, börtön

De kálváriánknak még nem volt vége. 1952 nyarán szüleimet és engem letartóztattak, és bilincsbe verve levittek Bukarestbe. Hogy mi okból, nem tudtuk. Egy börtön ötödik vagy hatodik emeletén külön cellákba osztottak el. Én másodmagammal egy kis cellába kerültem, amelyben két egymásra épített ágy volt, sem asztal, sem szék. Vagy görbített háttal az ágy szélén vagy a földön lehetett ülni. A bukaresti borzalmas hőség következtében rettenetesen szenvedtem. A cellában lehetett 35–40 C fok.

A kihallgatások során megtudtuk, hogy ezt az akciót egy rosszindulatú feljelentés indította el külföldi valuta kiprészése céljából. Miután főleg anyámat ezeknek az embertelen körülményeknek nem akartam kitenni, a kihallgatótisztnek bevallottam az utolsó ezer dollárunk rejtkehelyét Kolozsváron. Biztosítottak arról, hogy a pénz átadása után az ügy le van zárva.

Mégis röviddel ez után apámat és engem ismét letartóztattak, és a román operával szemben lévő törvényszéki börtönbe zártak. A börtönviszonyokról nem akarok részletesen beszámolni, mert azt már sokan megírták (pl. apósom, Bethlen Béla 1989-ben megjelent könyvében: *Észak-Erdély kormánybiztosa voltam*).

A valutatörvény nagyon szigorú volt, vádat emeltek ellenünk, apámat rossz egészsége miatt három hónap múlva kiengedték, én tíz hónap múlva szabadultam. Ezután is rendszeresen meg kellett jelennem bírósági tárgyalásokon, mindez idegileg nagyon megviselt. Végül is feleségem megfelelő ügyvéd segítségével elintézte, hogy annyi időre ítélték el, amennyit már letöltöttünk. Rajtam Basedow-kór (pajzsmirigy túltengés) tört ki, Marosvásárhelyen operáltak meg 1955-ben.

A kommunista rendszer kegyetlenségére vall, hogy miután mindenünket elvették, olyan lakásviszonyok közé kényszerítettek, hogy a legszegényebb munkás életszínvonalát se ériük el, a végén még fizikailag is meg akartak semmisíteni. De ez nem sikerült. Az őseinktől örökölt életerő erősebb volt. Apám kilencvenkilenc éves korában halt meg Münchenben, én az idén töltöttem be nyolcvanadik évemet. Tele vagyok tervekkel, optimista vagyok, és hálát adok az Úristennek, hogy idáig megtartott.

Állásaim Romániában

1948–50

Pénztáros a Román Nemzeti Bank gyalui fiókjánál. 1950 tavaszán délelőtt, munka közben megjelent egy Securitate-autó, bevitték Kolozsvárra, és közölték velem, hogy azonnali hatállyal felmondtak, mert politikailag megbízhatatlan vagyok. Erre felmondtuk a gyalui albérleti szobánkat, és teljesen visszaköltöztünk a kolozsvári Vlahupã utcai lakásunkba.

1950–54

Könyvelő a kolozsvári Înainte sörgyárban. A legkisebb fizetésű pozícióba soroltak be, de hamarosan az önköltségi ár specialistája lettem, és így nélkülözhetetlenné váltam. Mégis a kommunista párt által elrendelt periodikus tisztogatások alkalmával kétszer is kirúgtak, de a főkönyvelő intervenciójára mindig visszavettek, mert az évi zárómérleget nem tudták az előírt határidőre elkészíteni. Végül is a politikai nyomás olyan nagy volt, hogy ezt a számomra kényelmes állást elvesztettem.

1954–60

Sokáig állástalan, majd könyvelő egy szakiskolánál, később egy elektrotechnikai szövetkezetnél. Végül mint „osztályidegent” az irodai munkától eltiltottak. Gyorsan átképeztem magam villanymotor-tekercselővé, egy ideig mint szakmunkás dolgozhattam. Amikor a Németországba való kivándorlás iránti első kérelmemet beadtam, innen is leépítettek. Mint rakodómunkás különböző vállalkozónál tudtam magam fenntartani.

1960–64

A Kolozsvári Evangélikus Püspökség főkönyvelője. Ez volt a legkényelmesebb és legjobban

megfizetett állásom. Egyházhoz nem akart senki menni, mert az politikailag valakit véglegesen kompromittált. Azonkívül pontos, számokkal bänni tudó ember kellett hogy legyen, mert a magyar evangélikus egyházközségek az egész országban innen kapták a fizetésüket. A Vallásügyi Hivatal hamarosan észrevette, hogy jól használható ember vagyok, így nem bántottak. Végül egészen jól éreztem magam. Ekkor már lakáscsere folytán a Főtér sarkán, az Unió utca 2. szám alatt laktam, néhány percre az irodától.

1964-ben, többszöri visszautasítás után, engedélyezték kivándorlásunkat Németországba. Csupán kézipoggyászt vihettünk magunkkal.

Összefoglaló visszapillantás a kolozsvári évekre

Feleségemmel a feladatokat megosztottuk. Nekem volt hivatalos állásom, ő szaladgált a beszerzésért, és mellesleg feketén mindig pénzt keresett (harisnyakötés géppel, varrás stb.). Ez sokszor több volt, mint az én fizetésem. Olyan jól megtanult varrónőktől szabni és varrni, hogy ezt a tudását az első években Münchenben is hasznosította.

Társadalmi életünk jóformán nem volt. Mindenki félt velünk érintkezni. A hét végén busszal kimentünk a város szélére, és kísérteltünk a környező erdőkbe, hogy elfeledjük a várost a maga gondjaival, és visszaképzeldjük magunkat abba a falusi környezetbe, amelyben felnőttünk.

Gyakran mentünk el a Magyar Színház előadásaira. Legyen opera vagy operett, két-három óra hosszat elfeledtük a mindennapot, visszaemlékeztünk arra az elegáns világra, amelybe születünk, és fenntartottuk magunkban annak reményét, hogy az visszatér.

A túléléshez illúziókra volt szükségünk. Az Úristen az embert úgy alkotta, hogy a legsötétebb börtön mélyén is remél. Hihetetlenül erős az emberi lélek, a magányos cellában eltöltött sokéves börtönt is kibírja, amint azt apósom, gróf Bethlen Béla, Észak-Erdély volt kormánybiztosának példája is mutatja. Kilenc évet töltött el embertelen körülmények között Románia különböző börtöneiben, testileg sokszor a végét járta, de végül is Istenben való hite megsegítette. Lelke és egyénisége nem sérült meg.

Az én sorsom könnyebb volt. Nem tudom, hogy az ő helyében a sok szenvedést kibírtam volna-e. Sem fizikumom, sem istenhitem nem volt az övéhez mérhető. Mégis legjobb férfikorom (22–42) éveit egyhangúságban, perspektívák nélkül töltöttem el. Ebben a kilátástalanságban feleségem, Bethlen Ágnes talpraesett és önfeláldozó egyénisége volt legfőbb támaszom. Puritánságát és életerejét apósomtól örökölte. Közel ötvenöt éves boldog házasságunk a gondviselés ajándéka.

Ha visszagondolok arra, hogy ezekben a nehéz években ki állt velünk szóba, és ki segített rajtunk, akkor szinte kizárólag román családok jutnak eszembe. Román orvosok sem apósoméktól, sem tőlünk nem kértek pénzt szolgáltatásaikért. Anyósom, leánynevén gróf Kornis Klára, apósom kilencéves bebörtönzése idején gyermekek idegen nyelvű tanításával (német és francia) kereste meg mindennapi kenyerét. Többnyire jól kereső román polgárok,

orvosprofesszorok stb. voltak azok, akik nem félték velem kapcsolatot tartani. Lakásaikban, civilizált környezetben szívesen elbeszélgettek velem francia nyelven a régmúlt időről és az akkori szokásokról. Anyósom leány korában sokat élt Bécsben mint báró Fejérváry Géza tábornoszernagy (1833–1914), a solferinói csata hősiének, a darabontkormány miniszterelnökének (1905–1906) unokája. Bejáratos volt a császári udvarnál, és sok érdekes élményről tudott mesélni.

Újrakezdés Németországban

Szüleim már Münchenben éltek, így természetes volt, hogy mi is ott telepedünk le. Gyermekkorom óta ismét volt rendes polgári kényelemmel berendezett lakásunk. Nagy élmény volt számomra, amikor saját fürdőkadamban pihenhettem ki a nap fáradalmait. Képzettségem nem felelt meg a nyugati igényeknek. Először egy könyvvizsgáló és mérleghitelesítő vállalatba mentem, hogy a német gazdasági, jogi és adóügyi előírásokat megismerjem. Sokáig voltam revizor különböző vállalatoknál, sokat tanultam, de negyvenhárom éves korban már nem tudtam behozni azt az előnyt, amellyel kollégáim rendelkeztek. Segítőkézségük, szorgalmam, jó könyvelési alapképzésem azonban lehetővé tette, hogy 1974-ben az Allianz Biztosító Társaság központjában felelős pozícióba felvegyenek. Nyugdíjazásomig, 1986-ig a konzernmérleg felelőse voltam cégvezetői poszton.

Karitatív tevékenység

Az erdélyiek nyomorúságát nem tudtuk elfelejteni, különösen feleségem ösztökélt arra, hogy szép szavak helyett effektív karitatív munkát szervezzünk meg. Segítségünkre volt a Herzog Albrecht von Bayern által alapított Hilfsverein Nymphenburg, amely Magyarország viszonylatában már működött.

Rokonokon, barátokon, lelkeszeken stb. keresztül összeállítottunk egy kb. 500 erdélyi családból álló névsort, és anyagi fedezetet biztosított számunkra a Hilfsverein Nymphenburg.

Az első években élelmiszercsomagokat, orvosságot és ruhaneműt küldtünk, később a pénzáttalás is lehetségessé vált. Azonkívül burkolt formában öregotthonokat, gyermekmenhelyeket, kórházakat (orvossággal és gépi felszereléssel), püspökségeket, alapítványokat stb. is jelentős pénzüsszegekkel segélyeztünk.

Feleségem évente kétszer is leutazott Ceaușescu Romániájába, én ritkábban, hogy a támogatások hatékonyságát ellenőrizzük. Többnyire így kerültek le azok a nagyobb összegek, amelyeket intézményeknek juttattunk. Harmincéves tevékenységünk alatt több millió német márka került Erdélybe, amiért a Wittelsbach bajor királyi családnak hálásak kell hogy legyünk.

Herzog Albrecht halála után fia, Herzog Franz éppolyan lelkesedéssel támogatja ezt a

munkát, és rendszeresen leutazik Romániába. Tevékenységemet 1997 végén fiatalabb kezekre bízom, de továbbra is tagja vagyok a Hilfsverein Nymphenburg kuratóriumának.

Johannita-lovagrend

A Johannita-rendhez való tartozás családjamban hagyomány volt, apám is tagja volt. Mint a Bajor Tagozat tagja annak rendezvényein rendszeresen részt veszek. Érdeklődésem középpontjában azonban a Magyar Tagozat áll.

A kommunizmus összeomlása után nagymértékben hozzájárultam ahhoz, hogy a tagozat központja Münchenből visszakerüljön Budapestre. Irodánk a Váci utca 62–64. szám alatt működik.

2000 júniusa óta tiszteletbeli kommandátor vagyok, a hivatalos ügyeket Kacsóh Balázs vezérő kommandátor intézi. Azért küzdök, hogy a Rendnek ne csak névleges tagjai legyenek, hanem a keresztyén világnézetnek elkötelezett katonái. Magánéletük is megfeleljen azoknak a lovagi elveknek, amelyekre elköteleztük magunkat.

Gazdasági tevékenység

Mint már említettem, Téglás és Baktalórántháza utolsó tulajdonosának, Degenfeld Pálnak örököse voltam, és a magyar törvények szerint kárpótlási jegyeket kaptam, amelyekkel árveréseken részt vehettem. Így Tokaj-hegyalján is több mint 100 ha szőlőhöz jutottam. Degenfeld Imre (1810–1883) nemcsak neves mecénása volt a református egyháznak, hanem egyben tehetséges és előrelátó üzletember is. 1857-ben megalapította a Tokaj-Hegyaljai Bormívelő Egyesületet, és Tokaj városában több ingatlant szerzett.

Ha már a téglási és baktalórántházi hagyományokat nem is tudtam feléleszteni, legalább Tokaj-hegyalján sikerült családjunk tradíciójához kapcsolódnom és a mai korban, új koncepcióval és új eszközökkel folytatni.

Vőm, Dr. Thomas Lindner anyagi segítségével, aki Baden-Württembergben sikeres nagyiparos, sikerült Tarcsl központtal egy modern szőlészeti-borászatot létesíteni. Boraink kiváló minőségűek, bel- és külföldön arany- és ezüstérmeket nyertek. Sok országba exportálunk. Mária leányom mind a szervezés, mind a boreladás terén jelentős szerepet játszik.

Visszavásároltuk Tokaj város főterén a volt Degenfeld-palotát, és az Európai Unió támogatásával 2001-ben kiépítettük. A földszinten nagy vendéglő működik szakáccsal és tanult személyzettel. Az épület belterülete 1800 négyzetméter, vannak benne konferenciatermek, irodák és lakások. Rendeltetése: Tokaj Regionális Borászati Kereskedelmi Központ. A megnyitási ünnepség 2001 novemberében volt, sok bel- és külföldi vendég

jelenlétében. Az ünnepi beszédet dr. Demeter Ervin akkori biztonsági miniszter mondta. Ez a létesítmény nagymértékben hozzá fog járulni a turizmus fejlesztéséhez.

Tarcalon a 19. században épült irodaházat kastélyszállóvá építjük ki, ez 2003 tavaszán megnyitja kapuit.

Mindezek az aktivitások egyelőre nem jövedelmeznek, de jó befektetések a jövő szempontjából. Én már nem fogom megérni ennek az országépítő tevékenységnek a gyümölcsseit, de örülök, hogy ezzel is hazámat szolgálom. Német vőmmel megszerettetem Magyarországot, unokáim, Caroline (sz. 1990) és Moritz (sz. 1991) beszélnek magyarul, így családom tradícióit újra felélesztettem magyar földön.

Végszó

Hosszú utat tett meg a Degenfeld család Svájcból Erdélyig. Göröngyös út volt, sikerekkel és bukásokkal. A család jelmondata: „quo pia fata”, amerre a kegyes sors... ma is jellemzi ezt a kalandot kereső családot. A magyar ág tagjai mind kiváló személyiségek voltak, nemcsak vezetni tudtak, de szolgálni is krisztusi értelemben. Kötődtek az új magyar hazához, és a nép gondját szívükön viselték.

Hogy a német ág egyes tagjai milyenek voltak, azt ma nehéz megállapítani. Híres emberek voltak, főleg katonák, magatartásukat a kor szokásai szabták meg. Erkölcsi megítélésük nem áll módunkban.

Hinni szeretném, hogy mi is megálljuk helyünket a mai kor körülményei között, és utódainknak nem kell szégyenkezniük miattunk.

München, 2002. szeptember 4.

[Vissza az oldal tetejére](#) | [Folyóirat](#) | [Főoldal](#)

